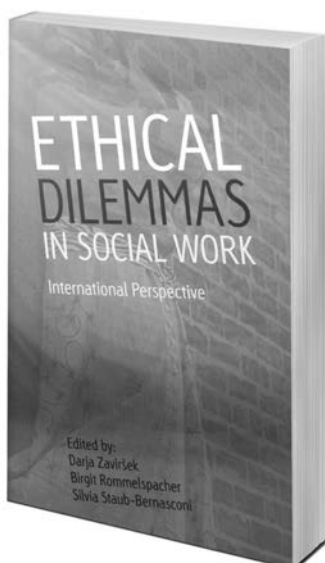

Darja Zaviršek, Birgit Rommelspacher,
Silvia Staub-Bernasconi (ur.) (2010)

ETHICAL DILEMMAS IN SOCIAL WORK

International Perspective

Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. 212 Strani.
ISBN 978-961-6569-32-3.

V pluralnih družbah imamo ljudje različne ideje o tem, kaj je dobro življenje in kaj je pravično. Vprašanja v nadaljevanju recenzije in množica možnih odgovorov nanje to slikovito prikažejo. Kako zagotoviti enakost dostojanstva in pravično obravnavo v vse bolj birokratiziranih službah socialnega dela? Kako krepiti avtonomijo uporabnikov socialnih služb, zlasti v primeru dolgotrajne nege in skrbi? Kako gresta skupaj koncepta pomoči in aktivnega državljanstva? Ali je država zmožna ohraniti blaginjo v državi le, če zapre svoje meje pred priseljenci? Ali je možno določiti standarde socialne varnosti in socialne pomoči na globalni ravni? Ali je koncept človekovih pravic uporaben v globalnem pomenu? Kako ravnati, kadar je uresničevanje zakonodaje krivično do določenih (skupin) uporabnikov? Kako ravnati, kadar se uporabnikove vrednote razlikujejo

od tistega, kar socialni delavec ali delavka verjame, da je dobro zanj? Kako ravnati v primeru medkulturnega nesporazuma? Kako preseči zgodovinsko zakoreninjene neenakosti?

Vprašanja zajemajo pomembna področja življenja ljudi, odgovorov nanj pa bi verjetno našli toliko, kolikor je strokovnih delavcev in uporabnikov. Avtorice in avtor knjige *Ethical Dilemmas in Social Work* na različnih primerih pokažejo, da gre pri socialnem delu ne le za znanost in strokovne metode dela, temveč se v odločanje vpletajo tudi vrednote in moralne sodbe. Drugače rečeno, v socialnem delu se etičnim dilemam ni mogoče izogniti.

Refleksija o etiki pa je nujna ne le zaradi raznovrstnosti vrednot, moralnih sodb, želja in potreb uporabnikov oziroma strokovnih delavcev, temveč tudi zaradi načina organiziranosti služb socialnega dela. Socialne službe so organizirane znotraj nacionalnih držav, ki določajo osnovne okvire socialnega dela, tudi zakonodajo in financiranje. Hkrati pa smo socialne delavke in delavci zavezani delovati v prid uporabnikom, upoštevati njihovo perspektivo, želje in potrebe. Torej, po eni strani imamo pooblastilo države za izvajanje ukrepov, tudi represivnih, po drugi strani pa naj bi bili zagovorniki uporabnikov. Socialni delavci in delavke so, na primer, udeleženi pri dodeljevanju finančne socialne pomoči. Zaradi zahteve po ekonomski učinkovitosti in neoliberalnemu krčenju socialnih pravic pa se neredko zgodi, da socialno delo ne more odgovoriti na potrebe ljudi. Kako se odzvati na take razmere? Kako socialne delavke doživljajo in razumejo ukrepe, ki ne pripomorejo k blaginji družin in posameznikov, temveč le k njihovemu preživetju?

Ovire pri zagotavljanju blaginje in avtonomije ljudi so lahko tudi v zakonodaji ali ustaljeni praksi; na primer, kako zagotoviti enako dostojanstvo hendikepirane osebe ali družin s partnerji istega spola, kako preseči neenako obravnavo romskih družin, skupnosti in posameznikov ipd.? Kot rečeno, socialne delavke in delavci so udeleženi tudi pri represivnih praksah, kot je denimo obravnavo priseljencev in beguncev brez dokumentov. To je primer, ko je stroka socialnega dela izrazito podrejena politiki in navodilom ministrstva za notranje zadeve, ki ljudi brez statusa zapira in deportira iz države ne glede na njihove osnovne življenjske potrebe

in želje. Zgolj ocena strokovnosti socialnega dela z ljudmi brez papirjev ni smiselna, saj je kontekst obravnave ljudi takšen, da je še tako »strokovno« socialno delo neetično. Torej, tudi če bi bili vsi postopki, ki jih izvaja socialna delavka ali delavec, korektno izpeljani, ukrepa pridržanja in deportiranja v negativnem smislu kljub temu ključno zaznamujeta življenja migrantov. Etična presoja v takem primeru bi zadevala vprašanje, ali je socialno delo v takih okoliščinah sploh še socialno delo ali pa gre za pomožno policijsko delo.

Vse avtorice in avtor knjige se ukvarjajo z etičnimi zadregami v socialnem delu, izhajajo pa iz množice konceptualnih predpostavk, si zastavljajo različna vprašanja, in svoje argumente razvijajo bodisi zgolj s filozofskega stališča bodisi s pomočjo praktičnih primerov ali pa v kontekstu poučevanja in raziskovanja. Za ponazoritev te raznovrstnosti bomo v nadaljevanju navedli nekaj poudarkov.

Silvia M. Staub-Bernasconi izhaja iz medkulturnega dialoga in raziše napetosti med univerzalizmom in kulturnim relativizmom človekovih pravic. Gre za teoretsko razpravo, zato posredno uporabno za večino praktičnih situacij, saj na svetu ni socialne delavke ali delavca, ki ne bi nikoli zaznala konflikta med tistim, kar verjame, da je univerzalna norma in tistim, kar se zdi kulturno specifično. Podobno Ruth Großmaß sledi metodi preizpraševanja konceptov pravičnosti, skrbi, pomoči in dostojanstva v tradiciji politične filozofije. Denimo, kako skupaj razmišljati o tako nepomirljivih pojmi, kot sta skrb in avtonomija?

Maria Maiss izhaja iz dela Jane Addams, ene prvih ameriških socialnih delavk, ki je opozorila na nujnost preseganja ozkosti lastne izkušnje socialnih delavk oziroma delavcev. Linda Harns Smith pa opisuje zgodovinski razvoj socialnega dela v Južnoafriški republiki in pokaže, kako pretekla izkušnja uzakonjene neenakosti (v obliki rasnega apartheida) vpliva na današnje socialno delo.

Kakšna pa je vloga govora o religiji in njegov vpliv na družbene in medosebne odnose? Spoprijemanje z etičnimi zadregami na tem področju najdemo v članku Birgit Rommelspacher. Zlasti evropske krščanske cerkve oznanjajo svojo poklicanost in kompetentnost pri odgovorih na etična vprašanja. Avtorica pravi, da bolj ko prevladuje tako prepričanje, bolj je socialno delo razumljeno kot poklic na podlagi krščanske morale.

Darja Zaviršek etične dileme prikaže na področju zaposlovanja hendikepiranih ljudi. Ali delo kot tako hendikepirano osebo zares osvobaja? Avtorica argumentira, da nekvalificirano delo z izjemno nizkimi plačili pomeni kvečjemu navidezno vključevanje in pa izkoriščanje hendikepiranih. Primerja sodobne koncepte etike dela z argumenti pri navideznem vključevanju hendikepiranih v zaposlovanje.

Sarah Banks in Vivienne Bozalek se ukvarjata zlasti z vprašanji poučevanja etike v socialnem delu, Ana Marija Sobočan pa prevprašuje svojo vlogo raziskovalke pri produkciji vednosti na področju urejanja družinskih razmerij. Produkcija znanja namreč vpliva na razvoj politik in zakonodaje. Njeno poglavitno vprašanje je, ali so raziskovalci s svojimi raziskovalnimi rezultati dolžni sooblikovati rešitve za praktične probleme. Argumentacijo razvije na primeru lastnega raziskovanja in angažiranosti na področju istospolnih partnerstev.

Tatsuru Akimoto obravnava vprašanje jezika kot ene od človekovih pravic, Lynne M. Healy pa se ukvarja z menedžmentom socialnih služb v času finančne krize in vse večjega pritiska krčenja sredstev države blaginje.

Kot smo prikazali, gre za dinamično besedilo in zato pravi navdih za raziskovalce in raziskovalke. Menim, da je knjiga koristen pripomoček za učitelje in učiteljice socialnega dela ter obvezna študijska literatura za študente socialnega dela in sorodnih ved.

Jelka Zorn